

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích

Bakalářská práce (2006)

Užití předložky po v neshodném přívlastku a její české a německé ekvivalenty

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 2 0 6

Autor: Vilém Bárta

Vedoucí práce: Mgr. Marta Vágnerová, Ph.D.

Obor: Ruský a německý jazyk pro hospodářskou a obchodní sféru

Ročník: IV.

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ODDĚLENÍ RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY

27/406 f. 2

Užití předložky po v neshodném přívlastku a její české a německé ekvivalenty

Oddělení Ruského jazyka a literatury
Jihočeská univerzita; Pedagogická fakulta; České Budějovice

34 stran, úvod, teoretická část, praktická část, závěr, resumé v ruském jazyce a seznam použité literatury.

Teoretická část obsahuje obecnou charakteristiku přívlastku v ruském a německém jazyce a tendence v užití předložky po v současné ruštině.

Praktická část se zabývá používáním předložky po v neshodném přívlastku u srovnávaných jazyků, přičemž výchozím jazykem je ruština.

Use preposition „po“ in attribute not in agreement and its Czech and German equivalents.

Russian language and literature department
University of South Bohemia, Faculty of Education, České
Budějovice

34 pages, preface, theoretical part, practical part, conclusion,
resumé in Russian language and list of source-books.

Theoretical part consists of general characteristics of attribute in
Russian and German language and tendencies in usage of the
preposition „po“ in contemporary Russian. Practical part
concentrates on the usage of the preposition „po“ in the discordant
attribute in the compared languages, whereas the initial language
is Russian.

Supervisor of bachelor paper : Mgr. Marta Vágnerová, Ph. D.

Prohlášení: Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Užití předložky po v neshodném přívlastku a její české a německé ekvivalenty“ vypracoval samostatně a použil pouze pramenů a odborné literatury, které uvádím v přiložené bibliografii.

Měm Balda

.....
podpis

České Budějovice, 24. 4. 2006

1	2
3	4
5	6
7	8
9	10
11	12
13	14
15	16
17	18
19	20
21	22
23	24
25	26
27	28
29	30
31	32
33	34
35	36
37	38
39	40
41	42
43	44
45	46
47	48
49	50
51	52
53	54
55	56
57	58
59	60
61	62
63	64
65	66
67	68
69	70
71	72
73	74
75	76
77	78
79	80
81	82
83	84
85	86
87	88
89	90
91	92
93	94
95	96
97	98
99	100

Poděkování: Tato bakalářská práce vznikala pod vedením Mgr. Marty Vágnerové, Ph. D., které bych tímto chtěl poděkovat za ochotu, trpělivost a pomoc při poskytování konzultací a studijních materiálů.

Obsah:

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1. Klasifikace přívlastku v RJ	8
2. Klasifikace neshodného přívlastku v NJ	16
3. Tendence v užití předložky ПО_v současné ruštině	17
II. Praktická část	22
1. Možnosti překladu do ČJ	22
2. Spojení z hlediska sémantického	31
Závěr	32
Resumé v RJ	33
Seznam použité literatury	34

Úvod

Při studiu ruštiny jsem se často setkával s různými spojeními s ruskou předložkou ПО a její překlad do češtiny nebyl vždy jednoduchý a jednoznačný. Zajímaly mě proto možnosti, jak tato spojení překládat a ve své práci jsem se pokusil vytvořit přehled prostředků pro možný překlad takových spojení jak do češtiny, tak do němčiny. Domnívám se, že má zjištění budou užitečná i pro ostatní studenty a uživatele ruštiny.

Celé práci předcházelo prostudování dostupné odborné literatury, a to zejména pasáží týkajících se neshodného přívlastku ve všech třech konfrontovaných jazycích.

Poté jsem se zaměřil na vyhledání slovních spojení s předložkou ПО v ruštině na základě novinových článků a jejich následný překlad do obou dalších jazyků. Jako nejlepší zdroj pro hledání výrazů jsem shledal deník Московские новости, zejména v jeho elektronické podobě, dostupné na internetu. Tento deník mi ze všech on-line ruských deníků připadal jako nepřehlednější a dobře koncipovaný.

Při překladu nalezených slovních spojení vznikly určité problémy, a to zejména při překladu do němčiny, neboť zde německé předložky mnohdy neodpovídají češtině a problémem může být i stylistická stránka. Tímto bych si dovolil poděkovat zahraničnímu lektoru Mag. T. Pimingsdorferovi za jeho korekturu.

V první, teoretické části práce, je zpracována obecná klasifikace přívlastku a tendence v použití předložky ПО v současné ruštině. Praktická část obsahuje slovníček nalezených slovních spojení rozdělených do skupin podle použitých českých předložek. Na závěr je uvedeno pár příkladů v souvislosti se sémantickým pohledem.

I. Teoretická část

1. Klasifikace přívlastku v RJ

Přívlastek rozvíjí substantivní větné členy. Na základě vztahu s určovaným substantivem se v českém a ruském jazyce rozlišuje přívlastek shodný, neshodný a přívlastek beze shody.

1.1.

1.2 Shodný přívlastek

Shodný přívlastek je vyjádřen adjektivem v širokém smyslu, a to přídavným jménem (больной человек), zájmenem přívlastňovacím, ukazovacím nebo určovacím (твой рюкзак, эта газета, каждый работник), řadovou číslovkou (третий квартал) nebo přídavným jménem slovesným (курящий человек). Někdy je za přívlastek považována i základní číslovka (určitá i neurčitá) při počítaném předmětu (одна книга, четыре ученика) a pak mluvíme o tzv. přívlastku kvantitativním, neboli číselném. Podle S. Žaži (1979) mohou být číselné výrazy, které jsou někdy považovány za jediný větný člen, dále rozvity přívlastkem, a to v těchto případech:

1.2.1

Přívlastek rozvíjí číselný výraz jako celek, přičemž ve spojení s nominativem (popř. akuzativem) číselného výrazu má převážně tvar nominativního plurálu (все эти восемь человек, первые пятнадцать минут, последние два слова). Jen přídavná jména целый, полный, добрый a zájmena какой-то, какой-нибудь bývají v genitivu plurálu (Я его знаю уже добрых семнадцать лет), vztahují-li se tato přídavná jména (zájmena) k číselnému výrazu s číslovkou пол, полтора, mívají oba tvary (Он ждал целых полчаса//целые полчаса). Přívlastek při jiných pádech číselného výrazu má pak náležitý tvar příslušného pádu (На днях мы видели всех пять артистов.)

1.2.2

Přívlastek rozvíjí jen počítaný předmět, přičemž ve spojení s nominativem (popř. akuzativem) číselného výrazu obsahujícího číslovky два (две), оба (обе), три, четыре má tvar genitivu (nominativu) plurálu (два больших дома, четыре маленькие комнаты). Genitiv se používá, je-li počítaným předmětem jméno rodu mužského nebo středního, nominativu se používá, je-li počítaným předmětem jméno rodu ženského. I u rodu ženského ustupuje nominativ genitivu, zejména je tomu tak u jmen, kdy se genitiv singuláru neshoduje s nominativem plurálu (сестры × сёстры) a ve výrazech s předložkou ПО (НА) vyjadřující podílnost.

1.3 Neshodný přívlastek

Neshodný přívlastek je vyjádřen nejčastěji podstatným jménem nebo slovním spojením v jiném pádě, než ve kterém je člen řídicí. Vyjadřuje se tedy nepřímým pádem bez předložky i s předložkou (дом отца, чай с варением, отметка по математике). Neshodný je také přívlastek vyjádřený přívlastňovacím zájmenem его, ее, их, jednoduchým tvarem komparativu, infinitivem a příslovcem.

Neshodný přívlastek se klade většinou za řídicí člen. V některých případech se však setkáváme i s obráceným slovosledem, a to zejména v básnické řeči (любви обман lásky klam, честного ума люди čestné myslí lidé, ночи темнота noci temnota), ale také při označování hodnotí a oficiálních názvů (звании майор gardový major, Московский государственный ордена Ленина университет имени...).

Pro ruštinu je charakteristické, že neshodného přívlastku všeobecně užívá v mnohem větší míře než čeština, např.: памятник Пушкину Puškinův pomník, дворец съездов sjezdový palác, зал заседаний zasedací sál, тетрадь в линейку linkovaný sešit a mnoho jiných.

Podrobně je neshodný přívlastek charakterizován níže pod bodem 1.5.

1.4 Přívlastek beze shody

Přívlastek beze shody může být vyjádřen přívlastňovacím zájmenem 3. osoby obou čísel (*Пришел его отец.- Мы говорили о ее детях.- Нас интересует их работа*), jednoduchým tvarem komparativu (*Это был человек умнее всех*), infinitivem (*желание увидеть, мечта уйти*) a příslovcem (*чтение вслух, движение вперед*).

Většina lingvistů nevyčleňuje v rámci atributu přívlastek beze shody a řadí přívlastky vyjádřené tímto způsobem k přívlastku neshodnému. S pojmem přívlastek beze shody (či s nulovou shodou) pracují pouze M. Kubík a R. Zimek. M. Kubík vyčleňuje přívlastek beze shody (či s nulovou shodou) jako samostatný atributivní typ. Řadí k němu však pouze nesklonná adjektiva (*платье беж, платье декольте*) a nesklonná přívlastňovací zájmena ve 3. osobě *его, ее, их* (*мой, твой, наш, свой*). Příkladové příslovce a infinitiv při substantivu řadí k přívlastku neshodnému. R. Zimek stejně jako M. Kubík vyčleňuje přívlastek beze shody jako samostatný atributivní typ, ale vyjadřuje se podle něj více způsoby:

- nesklonným substantivem, adjektivem, či nesklonným přívlastňovacím zájmenem: *платье хаки, город Баку, слово "человек", его сестра, их мать*
- příslovcem: *чтение вслух, Прага вчера, прогулка ночью*
- infinitivem: *желание уехать, стремление победить, умение привлекать, он-мастер петь*

U přívlastků beze shody se projevuje vzhledem k jejich formálnímu ztvárnění neschopnost realizovat shodu. Syntaktická závislost je u těchto atributů morfologicky nevyjádřena. Přívlastek beze shody se k řídícímu substantivu z vnějšího formálního hlediska jen „přimyká“. Volba náležitého výrazového prostředku je přitom dána hlavně stránkou významovou. Přimykajícím větným členem je ve své základní funkci příslovečné určení, druhotně se však výraz povahy příslovečné může stát i přívlastkem beze shody (*письмо по-французски*). U přimykání existuje syntaktický vztah determinační a podoba členu závislého vyjadřuje také tuto mluvnickou závislost, ale nikoli jako tvar

zvláštní pro její vyjádření, ale jako tvar vyjadřující především obsahovou souvislost (B.Havránek, A. Jedlička 1981).

J. Skácelová (2001) uvádí, že syntaktickou funkci přívlastku beze shody mohou plnit tyto neohebné druhy a tvary:

- nesklonné substantivum: *газета "Труд", ресторан "Россия"*
- nesklonné adjektivum: *платье беж, платье декольте*
- jednoduchý tvar komparativu a opisný tvar superlativu adjektiva (vždy tvar neohebný): *человек честнее его, человек умнее всех*
- nesklonné posesivní zájmeno: *ее отец, их работа*
- příslovce: *прогулка ночью, кофе по-турецки*
- infinitiv: *желание уехать, воля жить, мастер петь*

Podle mínění J. Skácelové není vyjádření přívlastku nesklonným substantivem a nesklonným adjektivem v současné ruštině prostředkem příliš častým. Při stupňování dává ruština přednost složenému (tedy shodnému) tvaru 2. a 3. stupně přídavných jmen. Naproti tomu spojení nesklonného posesivního zájmena a substantiva má v ruském jazyce vysokou četnost. Infinitivní a adverbialní přívlastek se v ruštině objevoval zřídka, v současném ruském jazyce jsou však tato spojení rozšířena.

1.5 Vnitřní klasifikace neshodného přívlastku

Asi nejprehlednější vnitřní rozdělení neshodného přívlastku nabízí M. A. Šeljakin (2003):

1.5.1 Neshodný přívlastek s významem příznaku předmětu, vyjádřený různými prostými pády

Neshodný přívlastek s významem příznaku předmětu je vyjadřován podstatným jménem v pádě prostém:

- 1) nominativ číslovky nebo substantiva: *дом номер два, высота пятьдесят метров, цена сто рублей, срок три месяца*

2) genitiv substantiva s významem:

- a) předmětu, kterého je součástí: *крыша дома, ножка стола, плоды дерева, хвост собаки*
- b) funkce: *школа поваров, зал ожидания, дом обуви, праздник песни*
- c) výskytu předmětu: *страна озер, долина цветов, страна вечного снега*
- d) příslušnosti, zařazení ve vztahu k jiným předmětům: *рабочий завода, студент факультета, командир полка, представитель фирмы*
- e) charakteristiku: *человек дела, город детства, состояние невесомости, мастер спорта*
- f) různých charakteristik předmětu s obligatorní shodnou formou přídavného jména: *человек высокого роста, бумага первого сорта, товары высокого качества*
- g) názvy ve spojeníх *имени кого-/чего-л., памятник кого-/чего-л.* : *завод имени Первомая, турнир памяти Капабланки, школа имени Гагарина*

3) dativ substantiva s významem určení: *письмо другу, корм скоту, ответ корреспонденту*

4) genitiv substantiva určující věk: *мальчик десяти лет, ребенок двух лет, женщина сорока лет*

5) instrumentál substantiva s určením předmětu podle vnějších znaků nebo ve srovnání s druhými předměty: *платье цветочками, борода лопатой, волосы ершом*

1.5.2 Neshodný přívlastek s významem příznaku předmětu, vyjádřený předložkovými pády

Neshodný přívlastek s významem příznaku předmětu je vyjadřován podstatným jménem v předložkovém pádě:

1) přívlastek určující místo, prostor, původ, vztah ke zdroji, výskyt:

- a) genitiv s předložkami: *рыбак с Дона, ария из оперы, дом у дороги, путь от станции*
- b) dativ s předložkami: *путь к селу, дверь к соседу, дорога к дому*
- c) akuzativ s předložkami: *дверь в дом, дорога в город, путевка в санаторий*

d) instrumentál s předložkami: *туча над лесом, база под Москвой*

e) lokál: *рыба в масле, ясли при заводе*

2) přívlastek určující čas, časové vztahy:

a) genitiv s předložkou **от**: *приказ от пятого мая, заявление от первого июля*; s předložkou **до**: *сон до обеда, инструкция до начала работы*

b) akuzativ s předložkami: *сводка за неделю, доход за год, газета за понедельник, человек в шестьдесят лет*

c) instrumentál s předložkami: *день перед экзаменами, ночь перед боем*

3) přívlastek určující množství, rozměr:

a) genitiv s předložkou **до**: *коса до пояса, елка до потолка*

b) akuzativ s předložkami **на, в, с**: *театр на пятьсот мест, товары на тысячу рублей, отряд в сто человек, мальчик с пальчик*

4) přívlastek určující účel použití:

a) genitiv s předložkou **для**: *бетон для стройки, книга для чтения, зал для собраний, концерт для скрипки*

b) dativ s předložkami **по, к**: *бригада по спасению, комиссия по проверке, приказ по школе, печение к чаю*

c) akuzativ s předložkami **на, за, под**: *комната на одного человека, деньги на покупку, банка под варенье, борьба за мир*

Pozn.: V hovorové řeči je možné místo tohoto druhu přívlastku použít přímýkající infinitiv: *нитки связать шарф (нитки для вязанья шарфа), деньги уплатить долг (деньги для уплаты долга)*

5) přívlastek určující příčinu, důvod:

a) genitiv s předložkou **от**: *синяк от ушиба, боль от ожога*

b) dativ s předložkou **по**: *брак по любви, пенсия по старости*

6) přívlastek určující přítomnost/nepřítomnost průvodního předmětu:

a) instrumentál s předložkou **с**: *лодка с парусом, стакан с водой, суп с мясом, человек с добрым сердцем*

b) genitiv s předložkou **без**: *мужчина без шляпы, собака без хвоста, суп без мяса*

c) lokál s předložkou **в**: *человек в очках, ребенок в майке, мальчик в шапке, роман в стихах*

- d) lokál s předložkou **на**: *матрац на пружинах, пальто на вате, туфли на каблуках*
 - e) genitiv s předložkou **из-под**: *бутылка из-под молока, банка из-под варенья, коробка из-под конфет*
 - f) instrumentál s předložkou **под**: *площадь под рисом, экспедиция под руководством профессора*
- 7) přívlastek určující vztah, souvislost s jinými předměty:
- a) dativ s předložkou **по**: *родственники по мужу, товарищ по полку, брат по матери, сосед по квартире, друзья по школе, чемпион по боксу, инженер по профессии, учитель по физике*
 - b) lokál s předložkou **в** s významem „sféry“, „oblasti“: *знаток в искусстве, опыт в работе, специалист в области химии, новичок в журналистике*

1.5.3 Neshodný přívlastek s přívlastňovacím významem

- 1) Pro označení přívlastnění předmětu někomu se v ruštině často užívá spojení *У + genitiv* typu: *У нас в доме все в порядке. У меня в портфеле лежит книга. Глаза у него карие. У нас в саду растут яблоки.*

Spojení „*у+genitiv*“ je možné zaměnit přívlastňovacími zájmeny nebo přídavnými jmény: *У нас в доме все в порядке. – В нашем доме все в порядке. У меня в портфеле лежит книга. – В моем портфеле лежит книга.*

Ne ve všech případech je však tato záměna možná.

- 2) Pro označení osoby, části jejího těla nebo předmětu jako objektu děje, se často užívá dativu (namísto přívlastňovacích zájmen nebo genitivu): *Он пожал мне руку. Она посмотрела ему в глаза. Он спас жизнь раненому. Войска вышли в тыл противнику.*
- 3) Pro označení osoby, již předmět patří, nebo se jí děj týká, se užívá:
- a) prostý genitiv: *книга сестры, опера Чайковского, приказ директора*
 - b) genitiv s předložkou **от**: *письмо от отца, телеграмма от брата*

1.5.4 Neshodný přívlastek s objasňujícím významem

Neshodný přívlastek s objasňujícím významem upřesňuje, a tím konkretizuje obsah podstatného jména, a je vyjadřován:

1) Fakultativním přimykáním infinitivu k širokému kruhu podstatných jmen s abstraktním významem: *свобода выбирать, повод поссортиться, желание сказать, воля жить*

Pozn.: V řadě případů může být objasňující infinitiv zaměněn genitivem a jinými pády příslušného podstatného jména, odvozeného od slovesa: *дар любить – дар любви, манера вести себя – манера поведения, воля жить – воля к жизни*

2) Prostým genitivem: *чувство уважения, слова любви, выражение страха, день рождения, эпоха феодализма*

3) Dativem s předložkou **по**: *учебник по физике, книга по языкознанию, задачник по алгебре, урок по математике, тоска по родине*

4) Lokálem s předložkou **о (об)**: *книга о разведчиках, слово о Пушкине, мысли о матери, заявление об отпуске, справка о зарплате*

2. Klasifikace neshodného přívlastku v NJ

Jak uvádí v Mluvnici současné němčiny J. Povejšil, ^(not) neshodný přívlastek stává zpravidla za určovaným jménem, a to na rozdíl od shodného přívlastku. Vyjádřen bývá nejčastěji genitivem (*die Entwicklung der Wissenschaft, das Risiko des Herzinfarktes*) – jen zřídka, v ustálených rčeních nebo pro stylistický efekt, se objevuje genitivní přívlastek před určovaným jménem (*des Pudels Kern* - jádro pudla, *des Rätsels Lösung* - řešení záhady), ale i předložkovým pádem, adverbium, infinitivem a větou vedlejší.

Předložka přívlastkového jména je dána buďto rekcí deverbativního substantiva (*Freude über den Erfolg* - radost z úspěchu - *sich über etw. freuen*) nebo má vlastní význam jako v příslovečném určení (*das Haus am/im Wald* – dům u lesa/v lese).

Adverbium je nejčastěji místní a časové a může stejně jako v češtině stát před nebo za určovaným jménem (*die Burg dort drüben* - hrad tamhle naproti / *dort drüben die Burg* - tamhle naproti hrad).

Infinitivní konstrukce a vedlejší věta stojí vždy za určovaným jménem (*die Kunst zu schweigen* - umění mlčet, *die Lust zu reisen* - chuť cestovat).

Genitiv je charakteristický pro vyjadřování neshodného přívlastku a může vyjadřovat následující významy:

- 1) Posesivnost: *das Haus ihres Vaters* - dům jejího otce
- 2) Vlastnost: *ein Mann der Vernunft* - muž rozumu
- 3) Zřetel: *die Art seines Benehmens* - způsob jeho chování
- 4) Bližší vysvětlení: *der Strahl der Hoffnung* - paprsek naděje
- 5) Původce: *der Vortrag Professor Müllers* - přednáška profesora Müllera
- 6) Cíl děje: *die Erziehung der Kinder* - výchova dětí, *die Erhöhung der Produktion* - zvýšení výroby
- 7) Celostnost: *viele unserer guten Fachleute* - mnoho našich dobrých odborníků

Místo genitivu lze v některých případech užít předložkové vazby *von* + dativ přívlastkového jména, např.: *die Briefe von Max, die Umgebung von Prag, die Ausfuhr von Wolle, die Herstellung von Automaten*, atd.

3. Tendence v užití předložky *ΠΟ* v současné ruštině

V současné ruštině dochází ke změnám, které odrážejí bezprostřední stav společnosti. Podle správného názoru Jiřiny Svobodové (2000) zasahují do všech úrovní jazyka. V některých se projevují více, např. v slovní zásobě, v jiných zanechávají téměř neznatelné stopy. Z morfologického a syntaktického hlediska probíhají tyto změny pomalu, jako by nenápadně. Analytické rysy se objevují v ruském spisovném jazyce od samého začátku a v průběhu posledního století tato tendence vzrostla. Na tento jev se zaměřilo mnoho lingvistů. Např. V. V. Vinogradov si v „Morfologii ruského jazyka“ všímá především případů synonymické náhrady předložek, přenosu určitých předložek na místo jiných a vzniku nových syntaktických předložkových konstrukcí. Tyto gramatické změny současné ruštiny jsou patrné zejména ve stylu publicistickém a vědeckotechnickém. Zároveň mnohé neologismy této gramatické oblasti ještě nebyly začleněny do soustavy obecného spisovného jazyka. Expanzi předložkových konstrukcí a větší četnost analytických rysů popisují ve svých dílech v šedesátých letech minulého století mnozí autoři, jako např. V.A. Bělošapkova, N. J. Švedova a jiní. Dochází ke stále častější záměně pádů předložkou jak u podstatných jmen, tak i u sloves a přídavných jmen. Tento proces se i nadále rozvíjí. Mnohé příklady těchto změn, ale současně i existence obou konstrukcí zachycují teoretické gramatiky (z roku 1960 a 1990). Pokud existují pádové a předložkové konstrukce současně, je nutno je sémanticky odlišovat. Tendenci k oslabení pádových struktur můžeme najít například v novinách, řeči v rádiu nebo v televizi.

Předložku *ΠΟ* můžeme najít ve všech slovanských jazycích. V ruském a českém jazyce patří mezi 10 nejvíce používaných předložek; nejčastěji se pojí s dativem (okolo 93%); spojení s akuzativem tvoří neproduktivní typ – jen okolo

6% a spojení s lokálem je velmi řídké (přibližně 1% všech spojení). Kromě původních prostorových významů předložky ПО se objevují nové, o hodně mladší významy. V učebnicích jsou z pravidla uváděny tyto významy předložky ПО : prostorový (*ходить по улицам*), časový (*по утрам, по окончании собрания*), příčinný (kauzální) (*сделать что-нибудь по невнимательности*), distributivní (*мама дала всем по рублю, по два яблока*), význam meze, předělu (*стоять по пояс, по шею в воде*), ohraničení (limitu) (*специалист по компьютерам, по сердечным болезням*), předmětných vztahů (*скучать по родителям*).

Současně autorka poznamenává, že předložka ПО nadále vytlačuje jiné předložky. Různé sémantické významové odstíny vyjadřují konstrukce s předložkou ПО namísto genitivu. Aktivně se spojení ПО + dativ namísto bezpředložkového genitivu objevují již v 19. století a jejich rozvoj nadále pokračuje. Tyto konstrukce jsou velmi produktivní. Aktivní jsou významy účelu děje, které se pojí s významem příslušnosti a specializace, např.: *меры по предотвращению конфликта, комиссия по промышленности, энергетике и приватизации, дежурный по полку*. Daný model se natolik ujal, že je možné hovořit ne o náhradě konkrétních slovních spojení, ale o vzniku nových spojení s předložkou ПО. Hojně jsou spojení například s podstatnými jmény *комиссия, меры, план, работа, дилер, менеджер, специалист, редактор* a jiné.

Mnohé z nich byly v 60. – 70. letech považovány za nenormativní, ale dnes jsou považovány za normální. Při užití variant typu *план чего – план по чему* v daných letech převládala bezpředložková varianta. Dnes se ale častěji setkáváme s předložkovými spojeními typu *план по вводу в эксплуатацию, план по внедрению*. Pro náhradu bezpředložkového genitivu za konstrukci s předložkou ПО existuje pevně stanovená zákonitost. Náhrada je možná tehdy, pokud obě podstatná jména ve spojení vyjadřují cílevědomé konání nebo jeho důsledky, např.: *правила по перевозке грузов*. Srovnej s : *парламентская комиссия по промышленности, энергетике и приватизации; пункты по выдаче приватизационных чеков, комитет по правам граждан, фабрика по производству обуви, комбайны по уборке*

картофеля. Poslední dva příklady představují náhradu předložky ДЛЯ předložkou ПО. Předložka ПО vytlačuje i jiné předložky, např. В: *“Назначен срок, к которому должны быть погашены все долги по зарплате”*. Namísto předložky ЗА se objevuje předložka ПО: *ответственность комиссии по организации; долги России по газу*. V některých spojeních může předložka ПО nahrazovat i předložky К, НА: *делегация получала ответы по интересующим ее вопросам/ místo на интересующие ее вопросы, О: дискуссия по закону, решения по Чечне*. Náhrada konstrukcí s ПО je možná jen v rámci daného sémantického okruhu. Ale i v jeho rámci je užití předložky ПО často lexikalizováno. Toto pravidlo je někdy porušováno ve spontánní řeči.

Užití zkoumané předložky je někdy povoleno i v důsledku komprese textu, např. se ПО užívá ve významech *“согласно чему-либо”, “в соответствии с чем-либо”, “на основании чего-либо”: мы работали по плану, по приказу, по требованию; Расходы огромные, по меркам “Мосфильма”,...*

Sémantická odlišnost, dosažená pomocí předložky, koexistuje s opačným jevem – nivelizací lexikálního významu předložky. Někdy se tohoto jevu užívá jen jako vsuvky uvnitř pádových spojení. Tento jev se aktivně objevuje od 90. let a svědčí o upřednostňování analytické formy vyjádření.

V některých případech výběr předložek souvisí s sémantickou a stylistickou diferenciací. Kromě stylisticky neutrální předložky ПОСЛЕ (*после окончания школы*) se setkáváme i se spojeními typu *по окончании, по возвращении*. Předložky ПО se v časovém významu užívá v úředním a vědeckém stylu. Se stylistickou diferenciací je spojeno také užití předložky ПО s příčinným významem: *отсутствовать по болезни* - užívá se v úředním stylu. Spojení typu *отсутствовать из-за болезни* jsou na rozdíl od spojení s ПО typické pro hovorový jazyk. Když cizinci studují tuto skupinu slov, je třeba aby si uvědomovali mnohoznačnost vlastních předložek.

Zpravidla je možné určit základní význam a ostatní jsou okrajové. Kromě základních významů předložky ПО uvedených výše je třeba zmínit konstrukce typu *я работаю по вечерам; врач принимает по четвергам* (tedy

konstrukce označující v určitý čas opakující se děj). Ačkoli spojení s dativem tvoří v ruském jazyce velkou část spojení se zkoumanou předložkou ПО, je nutné předvídat možnost vzniku problémů při překladu a předcházet možné interferenci češtiny, protože v češtině se předložka PO nikdy nepojí s dativem. V důsledku toho vznikají časté chyby, jako např.: *по городах, по заводах* namísto *ездить по городам, по заводам*. Pro označení specializace nebo druhu činnosti užívá ruský jazyk konstrukci ПО + dativ (*специалист по истории, лекция по литературе, экзамен по языку*), zatímco v českém jazyce těmto spojení odpovídají předložky NA: specialista na historii, Z: přednáška z literatury, zkouška z jazyka a jiné. Určité problémy při překladu z češtiny do ruštiny mohou tvořit spojení předložky ПО označující příbuznost a emocionální blízkost : příbuzný z otcovy strany – *родственник по отцу*; spolupracovník – *товарищ по работе*; spolubydlící – *сосед по комнате* a jiné.

Dále je potřeba se zaměřit na okrajový distributivní význam. Obecně platí, že pro základní číslovky v distributivním významu jsou povoleny formy s dativem i akuzativem. Pod vlivem hovorového jazyka se aktivněji užívá forem s akuzativem. Učebnice Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy však upřednostňuje užití spojení s dativem, poukazuje však na tendenci používat v těchto konstrukcích akuzativu. Norma současné spisovné ruštiny dnes dovoluje užití obou forem, přičemž forma s akuzativem je považována za převládající. Formy s dativem jsou dnes brány jako knižní, s určitým odstínem zastaralosti. Studenti mají obvykle zafixované spojení s číslovkami 2, 3, 4 v nominativně - akuzativní formě, např.: *три ученика, два яблока, четыре карандаша*. Ve spojení s předložkou ПО v distributivním významu však často chybují. Namísto: *каждый покупал по три килограмма; каждый ребенок получил по два яблока или по три карандаша*, dělají často tyto chyby: *по трем килограммам, по две яблока nebo по двух яблоках, по трех карандашах*.

Dále se předložky ПО užívá pro označení konce lhůty, ve významu AŽ DO: *Учитель получил отпуск по первое сентября*.

Spojení předložky ПО s akuzativem ve významu časovém a významu prostorového předělu jsou v ruštině neproduktivní a jen zřídka odpovídají češtině: *срок по сентябрь* - lhůta až po září; *коса по пояс* - copy po pás. Jestliže v ruštině jsou spojení předložky ПО + akuzativ lexikálně jednoznačná, pak v češtině je pro talkovou konstrukci charakteristický různý lexikální význam. V ruských příkladech převládají názvy částí těla: *он вошел в воду по грудь, по шею; был влюблен по уши*. V češtině se používají jak životná, tak i neživotná podstatná jména. Spojení ПО + dativ byla ještě v polovině minulého století považována za neformální, nicméně dnes se spojení typu *коса по пояс, поход по грибы* považují za neproduktivní. Daná spojení s předložkou ПО mohou být použita v umělecké literatuře a mají charakter lidové řeči.

Schopnost předložky ПО s lokálem je v současné spisovné ruštině oslabena a upřednostňuje se užití ПО s dativem. Formu ПО + lokál zastupují především abstraktní podstatná jména odvozená od sloves a jejich okruh je ohraničen: *по окончании работы, по истечении срока, по совершении перевода*. Jen zřídka se vyskytují životná podstatná jména ve spojení se slovesy typu *плакать, скучать, тосковать*: *плакать по ребенке, соскучиться по отце*. V současné ruštině se po těchto slovesech s předložkou ПО užívá dativ: *плакать по ребенку, соскучиться по отцу*. Spojení s lokálem jsou dnes považována za zastaralá. Konstrukce s dativem jsou v současné ruštině rozšířeny a u podstatných jmen v množném čísle dokonce povinné: *Он все время скучал по родителям*. Nelze: *скучал по родителях*.

II. Praktická část

1. Možnosti překladu do ČJ

V prvním oddílu praktické části bych se chtěl zaměřit na možnosti překladu excerpovaných slovních spojení s předložkou ПО, neboť díky rozdílům mezi ruským a českým jazykem se různí i užití předložek při překladu daných výrazů do českého jazyka. Níže uvedená spojení je možno rozdělit do devíti skupin, a to podle použití ekvivalentních českých předložek. Obecně lze říci, že čeština užívá pro překlad ruské předložky ПО v uvedených spojeních tyto předložky: PO, AŽ PO; NA; PRO; Z, ZE; K; V, VE; PODLE; O; popřípadě je český ekvivalent bez předložkové vazby.

Někdy je možné vysledovat i určité lexikálně - sémantické skupiny, pro které je zakořeněno užití dané české předložky.

1.1 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka PO, AŽ PO:

газопровод по дну Балтики - plynovod po baltickém dnu - die Gasfernleitung am Ostseeboden

женитьба по возвращении - sňatek po návratu - die Heirat nach der Rückkehr

плавание по реке - plavba po řece - die Flussschiffahrt

поездка по стране - cesty po zemi - die Reisen durch das Land

прогулка по городу - procházka po městě - der Stadtbummel

скитание по улочкам - toulání po uličkách - der Bummel durch die Gässchen

срок по сентябрь - lhůta až po září - die Frist bis zum September

a některá ustálená spojení typu

траур по муже - smutek po manželovi - die Trauer um den Ehemann

1.2 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka NA:

аукцион по продаже акций - aukce na prodej akcií - die Auktion für Aktienverkauf

завод по переработке - závod na zpracování - der - verarbeitungsbetrieb

иск по выборам - žaloba na výsledky voleb - die Klage gegen die Wahlergebnisse

предложение по расширению производства - návrh na rozšíření výroby - der Vorschlag zur Produktionsausweitung

работа по обустройству государственных границ - práce na zřízení státních hranic - die Arbeit an der Einrichtung der Staatsgrenze

работа по поиску пропавших без вести - práce na hledání nezvěstných - die Arbeit an der Suche verschollene Menschen

работа по решению главной задачи - práce na vyřešení hlavního úkolu - die Arbeit an der Lösung der Hauptaufgabe

работа по строительству - práce na výstavbě - die Arbeit am Aufbau + Gen.

работа по улучшению экспорта - práce na zlepšení vývozu - die Arbeit an der Verbesserung des Exports

работы по выполнению - práce na splnění - die Arbeit an der Erfüllung von...

расходы по выполнению - výdaje na splnění - die Ausgaben für Erfüllung + Gen.

расходы по обслуживанию - výdaje za služby (servis) - die Dienstleistungskosten

совместное предприятие по обогащению урана - společný podnik na obohacení uranu - das Gemeinschaftsunternehmen für die Urananreicherung

специалист по вопросам отношений собственности - odborník na majetkové vztahy - der Spezialist in Vermögensbeziehungen

специалист по растениеводству - odborník na rostlinstvo (botanik) - der Botaniker

спецоперация по уничтожению отряда боевиков - speciální operace na zničení oddílu banditů - die spezielle Operation zur Zerschlagung von Verbrecherruppen

требование по удовлетворению претензии - požadavek na vyřízení reklamace - die Forderung nach der Reklamationserledigung

установка по очистке шерсти - zařízení na čištění vlny - die Wollreinigungsanlage

1.3 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka PRO:

агентство по атомной энергии - agentura pro atomovou energii - die Agentur für Kernkraftenergie

бюро по проблемам детей - poradna pro výchovné problémy dětí - die Beratungsstelle für die Erziehungsprobleme von Kindern

верховный представитель ЕС по внешней политике - vrchní zástupce EU pro zahraniční politiku - der Hauptvertreter der EU für Außenpolitik

заместитель по политчасти - zástupce pro věci politické - der Vertreter für die politischen Angelegenheiten

инструкция по борьбе - instrukce pro boj - die Instruktionen für den Kampf

комиссия по государственным премиям - komise pro udělování státních vyznamenání - die Kommission für Ordensverleihung

комиссия по помилованиям - komise pro udělování milostí - die Kommission für Begnadigung

комиссия по правам человека - komise pro lidská práva - die Kommission für Menschenrechte

комиссия по разоружению - komise pro odzbrojení - die Abrüstungskommission

комиссия по расследованию событий - komise pro vyšetřování událostí - die Kommission für Ermittlung von Ereignissen

комитет по вопросам Европы - výbor pro Evropu - der Ausschuss für Europa

комитет по культуре - parlamentní výbor pro kulturu - der Parlamentsausschuss für Kultur

комитет по международным делам - výbor pro mezinárodní záležitosti - der Ausschuss für internationale Angelegenheiten

комитет по промышленной политике - výbor pro průmyslovou politiku - der Ausschuss für Wirtschaftspolitik

комитет по телевидению - výbor pro televizi - der Fernsehausschuss

комитет по экономической политике - parlamentní výbor pro ekonomickou politiku - der Parlamentsausschuss für Wirtschaftspolitik

комитет по юридическим вопросам - výbor pro právní otázky - der Ausschuss für Rechtsfragen

международный трибунал по бывшей Югославии - mezinárodní tribunál pro bývalou Jugoslávii - das internationale Tribunal für das ehemalige Jugoslawien

мероприятия по внедрению стандартов государства - opatření pro zavedení státních norem - die Maßnahmen zur Einführung der staatlichen Normen

мероприятия по налогу на добавленную стоимость - opatření pro daň z přidané hodnoty - die Maßnahmen zur Mehrwertsteuer

мероприятия по увеличению продукции - opatření pro zvýšení výroby - die Maßnahmen zur Produktionssteigerung

национальный совет по разведке - národní rada pro rozvědku - der nationale Rat für die Erkundung von...

норма по защите несовершеннолетних - norma pro ochranu mladistvých - die Jugendschutznorm

организация по компенсациям пострадавшим - organizace pro kompenzace poškozeným - die Organisation für die Kompensation von Geschädigten

партнёр по переговорам - partner pro jednání - der Gesprächspartner

полпред президента по южному федеральному округу - zplnomocněný zástupce prezidenta pro jižní federální okruh - der bevollmächtigte Vertreter des Präsidenten für den südlichen Förderalkreis

помощник по нацбезопасности - pomocník pro národní bezpečnost - der Assistent für die nationale Sicherheit

потенциал по борьбе - potenciál pro boj - das Potenzial zum Kampf

председатель по экономическим вопросам - předseda pro ekonomické otázky - der Vorsitzende für Wirtschaftsfragen

пропуск по болезни - propuštění pro nemoc - die Entlassung wegen Krankheit

работа по связям с общественностью - práce pro styk s veřejností - die Öffentlichkeitsarbeit

руководитель пресс- службы по печати и массовым коммуникациям - vedoucí tiskového oddělení pro tisk a masmédiá - der Leiter von Presseabteilung für Presse und Massenmedien

совет по внешней и оборонной политике - rada pro vnitřní a obranou politiku - der Rat für Innen- und Verteidigungspolitik

совет по международным отношениям - rada pro mezinárodní vztahy - der Rat für internationale Beziehungen

совет по развитию экспорта - rada pro rozvoj vývozu - der Rat für die Exportentwicklung

советник президента по отношениям с ЕС - poradce prezidenta pro vztahy s EU - der Berater des Präsidenten für die Beziehungen mit der EU

средства по борьбе - prostředky pro boj - die Mittel für den Kampf

суд по правам человека - soud pro lidská práva - das Gericht für Menschenrechte

товарищ по несчастью - přítel v neštěstí - der Freund im Unglück

уполномоченный по правам человека - zmocněnec pro lidská práva - der Beauftragte für die Menschenrechte

Управление по борьбе с организованной преступностью - Útvar pro boj s organizovaným zločinem - die Abteilung für den Kampf gegen die organisierte Kriminalität

Федеративная служба по надзору за соблюдением законодательства - Federativní služba pro dohled nad dodržováním legislativy - der Föderativdienst für die Überwachung der Einhaltung der Legislative

Федеральное агентство по культуре - Federální agentura pro kulturu - die Föderalagentur für Kultur

1.4 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka Z, ZE:

банкрот по закону - bankrot ze zákona - der gesetzliche Bankrott

друг по школе - kamarád ze školy - der Schulfreund

контрольная работа по математике - písemná práce z matematiky - die schriftliche Arbeit in Mathematik

лекция по литературе - přednáška z literatury - die Vorlesung aus Literatur

отметка по математике - známka z matematiky - die Note in Mathematik

ошибка по небрежности - chyba z nedbalosti - der Fehler aus Nachlässigkeit

ошибка по невнимательности - chyba z nepozornosti - der Unachtsamkeitsfehler

ошибка по рассеянности - chyba z roztržitosti - der Fehler aus Zerstretheit

тетрадь по русскому языку - sešit z ruského jazyka - das Russischheft

товарищ по работе - kolega z práce - der Berufskollege

убийство по мотивам ненависти - vražda z nenávisti - der Mord aus Hass

1.5 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka K:

инструкции по эксплуатации - návod k použití - die Gebrauchsanweisung

комментарий по теме - komentář k tématu - der Kommentar zum Thema

платёжное поручение по оплате - příkaz k úhradě - der Zahlungsauftrag

пособие по изучению словарного запаса - příručka k nácviку slovní zásoby - das Handbuch zur Einübung des Wortschatzes

рекомендация по применению - doporučení k využití - die Empfehlung zur Ausnutzung

1.6 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka V, VE:

голосование по вопросу - hlasování ve věci - die Abstimmung

единство по сути дела - jednotnost v podstatě věci - die Einheitlichkeit im Meritum

заместитель по группе - zástupce ve skupině - der Vertreter in der Gruppe

запрос по делу - interpelace ve věci - die Interpellation in einer Sache

заседание по делу - zasedání ve věci - die Sitzung in einer Sache

мастер спорта по волейболу - mistr světa ve volejbale - der Weltmeister im Volleyball

первенство мира по гандболу - mistrovství světa v házené - die Handballweltmeisterschaft

позиция по вопросу - stanovisko v otázce - die Einstellung zur Frage

помощник по лаборатории - pomocník v laboratoři - der Laborant

работы по изучению рынка - práce v oblasti průzkumu trhu - die Arbeit im Bereich der Marktforschung

разбирательство по делу - projednávání procesu - die Gerichtsverhandlung

решение суда по делу - rozhodnutí soudu ve věci - die Gerichtsentscheidung in einer Sache

свидетель по делу - svědek ve věci - der Zeuge in einer Sache

споры по ключевым вопросам - spory v klíčových otázkách - die Streitigkeiten in den Schlüsselfragen

факты по делу – skutečnosti ve věci - die Fakten in einer Sache

чемпионка мира по шахматам - mistryně světa v šachu - die Schachweltmeisterin

1.7 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka **PODLE**:

зарплата по результатам работы - výplata podle výsledků práce – die Entlohnung gemäß den Arbeitsergebnissen

обсуждение по внешнему виду - posouzení podle zevnějšku - die Beurteilung nach dem Äußeren

одежда по последней моде - oblečení podle nejnovější módy - die Bekleidung nach der neuesten Mode

определение по методу - zjišťování podle metody - die Feststellung nach der Methode

отгрузка по контракту - odeslání podle smlouvy - die Abfertigung laut Vertrag

разработка по инструкциям - vypracování podle návodu - die Ausarbeitung nach der Anweisung

распределение по потребности - rozdělování podle potřeb - die Verteilung nach den Bedürfnissen

система управления по результатам работы - systém řízení podle výsledků práce - das Leitungssystem nach den Arbeitsergebnissen

ситуация по сценарию - situace podle scénáře - die Situation nach dem Szenario

уголовное дело по статье - trestný čin podle paragrafu - die Straftat nach Paragraph ...

1.8 Ruské předložce odpovídá v češtině předložka O:

доклад по организационным вопросам - referát o organizačních otázkách
- das Referat über Organisationsfragen

инструкции по охране труда - předpisy o ochraně práce - die Arbeitsschutzanordnungen

лекция по полупроводникам - přednáška o polovodičích - die Vorlesung über die Halbleiter

переговоры по урегулированию конфликта - jednání o urovnání sporu – die Verhandlungen über die Streitschlichtung

1.9 Český ekvivalent stojí bez předložkové vazby:

агент по продаже - obchodní zástupce - der Handelsvertreter

встреча по футболу - fotbalové utkání - das Fußballmatch

единство по форме - shodnost - die Gleichförmigkeit

занятия по математике - vyučování matematiky - der Mathematikunterricht

комитет по безопасности - bezpečnostní výbor - der Sicherheitsausschuss

комитет по законодательству - legislativní výbor - der Legislativausschuss

конвенция по правам человека - konvence lidských práv - die Konvention für Menschenrechte

льготы по налогу - daňové úlevy - die Steuernachlässe

льготы по обслуживанию - zvýhodnění služeb - die Vergünstigung der Dienstleistungen

льготы по уплате таможенных платежей - celní úlevy - die Zollvergünstigungen

материалы по вскрытию тела - výsledky pitvy - die Ergebnisse der Sektion

орган по сертификации - certifikační orgán - das Zertifikationsorgan

пенсия по старости - starobní důchod - die Altersrente

пенсия по инвалидности – invalidní důchod – die Invalidenrente

передача по радио - rozhlasové vysílání - die Radiosendung (die Rundfunkdarbietung)

повышение по службе - služební povýšení - die Rangerhöhung

погибшие по вине режима - zemřelí vinou režimu - die Regimeopfer

политик по призванию - rozený politik - der geborene Politiker

политик по профессии - politik - der Politiker
претензия по качеству - reklamace kvality - die Qualitätsbeanstandung
программа по строительству - program výstavby - das Aufbauprogramm
проект по контракту - smluvní projekt - das Vertragsprojekt
разговор по телефону - rozhovor po telefonu, telefonický rozhovor - das Telefongespräch
расходы по погребению - pohřební náklady - die Beerdigungskosten
следователь по особо важным делам - vyšetřovatel zvláště závažných činů - der Ermittler für besonders schwerwiegende Straftaten
товарищ по оружию - spolubojovník - der Waffenbruder
управление по делам переговоров - vedení jednání - die Verhandlungsleitung
учебник по физике – učebnice fyziky – das Physikbuch
фактор по вопросу инфляции - činitel inflace - der Inflationsfaktor
центр по торговле - centrum obchodu - das Zentrum für den Handel
цены по контракту - smluvní ceny - die Vertragspreise
чтение по слогам - slabikování - das Buchstabieren

2. Spojení z hlediska sémantického

Ve druhém oddílu praktické části zařazují stručný výběr excerpovaných slovních spojení, a to podle klasifikace M. A. Šeljakina (viz. Teoretická část 1.5 a dále).

2.1 Přívlastek určující účel použití, dativ s předložkou **по**: *комиссия по помилованиям, комиссия по разоружению, комитет по культуре, комитет по телевидению*

2.2 Přívlastek určující příčinu, důvod, dativ s předložkou **по**: *пенсия по старости, пенсия по инвалидности, погибшие по вине режима, ошибка по невнимательности, ошибка по рассеянности*

2.3 Přívlastek určující vztah, souvislost s jinými předměty, dativ s předložkou **по**: *друг по школе, товарищ по работе, политик по профессии, работа по строительству, мастер спорта по волейболу*

2.4 Neshodný přívlastek s objasňujícím významem, dativ s předložkou **по**: *тетрадь по русскому языку, траур по муже, занятия по математике, лекция по литературе, ошибка по невнимательности,*

Závěr:

Všechny tři jazyky, tedy český, ruský a německý, zahrnujeme do skupiny takzvaných indoevropských jazyků, přičemž čeština a ruština patří mezi slovanské jazyky (čeština mezi západoslovanské, ruština mezi východoslovanské) a němčina do jazyků větve germánské.

Po zpracování teoretické části, která vychází z odborné literatury, jsem se zaměřil na vyhledání slovních spojení s předložkou ПО. Soustředil jsem se zejména na jazyk publicistiky, a z tohoto důvodu záměrně uvádím jen několik málo spojení, které jsem našel v prostudované odborné literatuře a gramatikách.

V praktické části práce jsem nashromáždil materiál slovních spojení s předložkou ПО v neshodném přívlastku v ruském, českém a německém jazyce a následně je v prvním oddílu roztřídil do skupin podle možnosti překladu do českého jazyka a ekvivalentních českých předložek. Ve druhém oddílu jsem uvedl pár příkladů z excerpovaných ruských slovních spojení, a to v souvislosti s klasifikací M. A. Šeljagina (2003) z jeho sémantického pohledu. Při porovnání se projevuje i ta skutečnost, že němčina, na rozdíl od češtiny a ruštiny, má pouze čtyři pády. Němčina využívá často předložek, které mají pouze význam gramatický.

Předložka ПО je v ruštině velmi frekventovaná, jak ve spojení se slovesy, tak i se substantivy a její překlad může mnohdy představovat problém.

Nashromážděný materiál vychází z běžných novinových textů (politika, společnost, události atd.) a na jeho základě lze získat dobrý přehled o možnostech překladu daných spojení do češtiny a němčiny a jeho využití pro výuku, pro sestavování cvičení i pro překladatelskou praxi.

Резюме:

Все три языка, значит чешский, русский и немецкий, входят в состав группы так называемых индоевропейских языков, причем чешский и русский входят в группу славянских языков (чешский относится к западнославянским и русский к восточнославянским языкам) и немецкий в группу германских.

В теоретической части проведена общая классификация определений в русском и немецком языках, и классификация несогласованного определения по М. А. Шелякину (2003). Эта часть разработана на основании специальной литературы. В этом разделе указана также тенденция в использовании предлога ПО в современном русском языке.

В практической части мы сосредоточились прежде всего на собрании словосочетаний с предлогом ПО, существующих особенно в газетной речи, и их переводе на чешский и немецкий языки.

После того мы рассортировали эти словосочетания в девять групп согласно их чешским эквивалентам с предлогами. В последней части приведено несколько примеров в соответствии с семантической классификацией М. А. Шелякина (2003). При сравнении соответствующих языков проявляется также тот факт, что немецкий язык обладает только четырьмя падежами, и некоторые предлоги выполняют лишь грамматическую функцию.

Предлог ПО находит в русском языке частое употребление как в сочетаниях с глаголами, так и существительными, и его перевод может представлять большие проблемы для студентов.

Собранный и упорядоченный материал хорошо показывает возможности перевода на чешский и немецкий языки, им можно воспользоваться на уроках русского и в переводческой практике.

Seznam použité literatury:

Monografie a články:

Bauer, J., Mrázek, R., Žaža, S.: Příruční mluvnice ruštiny pro čechy, Díl II – Skladba. Praha 1979, s.255 – 269.

Hrabě, V., Širokova, A. G.: Konfrontační studium ruské a české gramatiky a slovní zásoby II.. UK, Praha 1983, s. 187 – 197.

Povejšil, J.: Mluvnice současné němčiny. Academia, Praha 1999, s. 291 – 293.

Skácelová, J.: Ke klasifikaci přívlastku v ruštině. In: Rossica Olomucensia XXXIX (za rok 2000). Olomouc 2001, s.101 – 106.

Свободова, Й.: Актуальные процессы в употреблении предлога ПО в современном русском языке. In: Актуальные проблемы обучения русскому языку IV. МУ, Brno 2000, с. 31 – 35.

Шелякин, М. А.: Справочник по русской грамматике. Изд. Русский язык, Москва 2003, с. 286 – 291.

Slovníky:

Langenscheidt – Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. Langenscheidt, Berlin und München 2003.

Siebenschein, H.: Česko-německý slovník I, II. SPN, Praha 1998.

Šrufková, M., Vencovská, M., Pleský, R.: Rusko-český, česko-ruský slovník. Leda, Praha 1999.

Prameny:

Hutarová, M., Hucl, V.: Ruská obchodní korespondence. Praha 2002.

Московские Новости гоčník 2004.

Московские Новости гоčník 2005 - <http://mn.ru/>